

İDARİ YARGILAMA USULÜ HUKUKU
AÇIK DERS MATERYALİ
3-B
K. Burak ÖZTÜRK

İDARİ YARGININ GÖREV ALANI

İDARİ YARGININ GÖREV ALANININ ÖLÇÜTÜ

- Uyuşmazlığın idari işlevden kaynaklanması (temelinde bir idari işlem, idari eylem ya da idari sözleşmenin bulunması)
- Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 24.12.2012 tarih ve E. 2012/105, K. 2012/277 sayılı (RG 12.02.2013, S. 28557 mük.) kararından:

“... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun “İdari Dava Türleri ve İdari Yargı Yetkisinin Sınırı” başlıklı 2. maddesinde, idari dava türleri: a)İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları, b)İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları, c)Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar olarak sayılmıştır.

Bu durumda açılan davanın, idarenin yürütmekle yükümlü bulunduğu kamu hizmetine ilişkin olarak kurulmuş bir işleme karşı ya da bu nitelikteki işlem ve eyleminden doğan zararların tazminine yönelik olarak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2/1. maddesinde belirtilen dava türlerinden olmadığı anlaşıldığından (...) adli yargı yerinde çözümlenmesi gerekmektedir”.

YARGI YOLU KAPALI İŞLEMLER (KISINTILAR)

Anayasa m. 125/1: “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır”.

Bu kuralın istisnaları da Anayasa’da öngörölmüştür; yargı yolunun kanunla kapatılması Anayasa m. 125/1’e aykırı olur.

YARGI YOLU KAPALI İŞLEMLER (KISINTILAR)

Anayasa m. 125 uyarınca,

- Tahkim kaydı içeren imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri,
- Cumhurbaşkanı'nın tek başına yapacağı işlemler,
- Yüksek Askerî Şûra kararları yargı denetimi dışındadır.

Ancak, Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.

YARGI YOLU KAPALI İŞLEMLER (KISINTILAR)

Anayasa m. 159/10: “(Hakimler ve Savcılar Kurulunun) meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz”.

Danıştay 5. Dairesi'nin konuya ilişkin kararı için bu konuya ekli dosyaya bakınız.

YARGI YOLU KAPALI İŞLEMLER (KISINTILAR)

Anayasa m. 59/son:

“Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz.”

YARGI YOLU KAPALI İŞLEMLER (KISINTILAR)

Kanunla öngörülen kısıntı:

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu, 14.11.1980'de eklenen ek 3. maddesi uyarınca, “(b)u Kanunla sıkıyönetim komutanlarına tanınan yetkilerin kullanılmasına ilişkin idari işlemler hakkında iptal davası açılamaz. Şahsi kusurları nedeniyle hukuki sorumlulukları ileri sürülemez”.

Yargı kısıntısı: Hükümet tasarrufları kuramı.

KANUNLARLA ADLİ YARGININ GÖREV ALANINA BIRAKILAN UYUŞMAZLIKLAR (ÖRNEKLER)

2004 sayılı İİK m. 5:

“İcra ve İflas Dairesi görevlilerinin kusurlarından doğan tazminat davaları, ancak idare aleyhine açılabilir. Devletin, zararın meydana gelmesinde kusuru bulunan görevlilere rücu hakkı saklıdır. Bu davalara adliye mahkemelerinde bakılır”.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, m. 110/1:

“İşleteni veya sahibi Devlet ve diğer kamu kuruluşları olan araçların sebebiyet verdiği zararlara ilişkin olanları dâhil, bu Kanundan doğan sorumluluk davaları, adli yargıda görülür. Zarar görenin kamu görevlisi olması, bu fıkra hükmünün uygulanmasını önlemez. Hemzemin geçitte meydana gelen tren-trafik kazalarında da bu Kanun hükümleri uygulanır”.

KANUNLARLA ADLİ YARGININ GÖREV ALANINA BIRAKILAN UYUŞMAZLIKLAR (ÖRNEKLER)

4721 sayılı TMK, m. 1007:

“Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur.

Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder.

Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür”.

4721 sayılı TMK, m. 38:

“Kişisel durum sicilinin tutulmasından doğan zararlar, kusurlu memura rücu edilmek kaydıyla, Devletçe tazmin edilir.

Tazminat ve rücu davaları, kişisel durum sicilinin tutulduğu yer mahkemesinde açılır”.

KANUNLARLA ADLİ YARGININ GÖREV ALANINA BIRAKILAN UYUŞMAZLIKLAR (ÖRNEKLER)

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, m. 101:

“...bu Kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar iş mahkemelerinde görülür”.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu, m. 3:

“(1) Bu Kanunun;

a) İdarî yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümleri, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde

(...) uygulanır”.

İDARİ YARGININ GÖREV ALANININ ANAYASAL GÜVENCESİ

1982 Anayasası, m. 155/II: “Danıştay, davaları görmek, Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını incelemek, idarî uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir”.

1961 Anayasası, m. 140/II: “Danıştay, idari uyuşmazlıkları ve dâvaları görmek ve çözümlmek, Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını ve imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.

İDARİ YARGININ GÖREV ALANININ ANAYASAL GÜVENCESİ

Anayasa Mahkemesi'nin 16.02.2012 tarih ve E. 2011/35 K. 2012/23 sayılı kararından (R.G. 19.05.2012-28297):

“... tarihsel gelişime paralel olarak Anayasa'da adlî ve idarî yargı ayırımına gidilmiş ve idarî uyuşmazlıkların çözümünde idare ve vergi mahkemeleriyle Danıştay yetkili kılınmıştır. Bu nedenle, genel olarak idare hukuku alanına giren konularda idarî yargı, özel hukuk alanına giren konularda adlî yargı görevli olacaktır. Bu durumda idarî yargının görev alanına giren bir uyuşmazlığın çözümünde adlî yargının görevlendirilmesi konusunda yasakoyucunun mutlak bir takdir hakkının bulunduğunu söylemek olanaklı değildir. Ancak, idarî yargının denetimine bağlı olması gereken idarî bir uyuşmazlığın çözümü, haklı neden ve kamu yararının bulunması halinde yasakoyucu tarafından adlî yargıya bırakılabilir”.

YARGI İÇTİHATLARIYLA ADLİ YARGININ GÖREV ALANINA BIRAKILAN UYUŞMAZLIKLAR (FİİLİ YOL)

Uyuşmazlık Mahkemesinin 11.04.2016 tarih ve E. 2016/181 K. 2016/225 sayılı kararından:

“İdari usul ve esaslar dışında idarece yapılan eylemler, ‘haksız fiil’ niteliğinde olup, idarilik karakteri taşımayan bu eylemlerden dolayı, ancak adli yargıda dava açılması mümkündür. İdarenin bir kamu hukuku kuralına, yasa, tüzük, yönetmelik gibi bir kural işlem veya bir idari işleme, ya da bir yargı yeri kararına dayanmadan kendiliğinden ‘haksız fiil’ niteliğinde eylemde bulunması mahkeme içtihatları ve doktrinde ‘fiili yol’ olarak nitelendirilmekte ve idarilik karakteri taşımayan bu eylemlerden dolayı idarenin alelade bir fert durumuna geleceği, sonuçta özel hukuk hükümlerine göre çözümlenmesi gereken uyuşmazlıklara yol açılacağı kabul edilmektedir”.

YARGI KOLLARI ARASINDAKİ GÖREV UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜ – UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

Olumlu Görev Uyuşmazlığı

- 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun, m. 10: “Görev uyuşmazlığı çıkarma; adli, idari ve askeri bir yargı merciinde açılmış olan davada ileri sürülen görev itirazının reddi üzerine ilgili Başsavcı veya Başkanunsözcüsü tarafından görev konusunun incelenmesinin Uyuşmazlık Mahkemesinden istenmesidir”.
- 2247 sayılı Kanun, m. 17: “Olumlu görev uyuşmazlığı; adli, idari ve askeri yargıya bağlı ayrı iki yargı merciine açılan ve tarafları, konusu ve sebebi aynı olan davalarda bu yargı mercilerinin her ikisinin kendilerini görevli sayan kararlar vermiş olmaları, görev kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğu ceza davalarında bu kararların kesinleşmiş bulunması durumunda meydana gelir”.

YARGI KOLLARI ARASINDAKİ GÖREV UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜ – UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

Olumsuz Görev Uyuşmazlığı

2247 sayılı Kanun, m. 14: “Olumsuz görev uyuşmazlığının bulunduğu ileri sürülebilmesi için adli, idari veya askeri yargı mercilerinden en az ikisinin tarafları, konusu ve sebebi aynı olan davada kendilerini görevsiz görmeleri ve bu yolda verdikleri kararların kesin veya kesinleşmiş olması gerekir.